

FREMTIDEN I SDR. OMME

Helhedsplan for udvikling i Sdr. Omme

SDR. OMME

GODT STED AT BO
FANTASTISK NATUR
STÆRKE ERHVERV

SAMMENHOLD
ÅBENHED
VILJE

ET NATURLIGT VALG

 **SDR. OMME
LANDSBYRÅD**

April 2011

www.sdr-omme.dk

Indhold:

1. Hvad vil vi med Sdr. Omme?	3
2. Hvordan vil vi arbejde med udvikling?	4
3. Vision og mål for udviklingen i Sdr. Omme	6
4. Udgangspunkter for udvikling	11
- Sdr. Omme by og omgivelser	12
- Sdr. Ommes historie	13
- Sdr. Omme i Billund Kommune	16
- Sdr. Ommes værdier	19
- Borgere om by og omgivelser	20
- Borgere om social identitet	23
- Borgere om kultur identitet	26
5. Indsatsområder på kort og på langt sigt	29
6. Bilag: Eksempler på handleplaner	34

FREMTIDEN I SØNDER OMME

- En helhedsplan for lokalsamfundets udvikling

Helhedsplanen er udarbejdet med støtte fra EU og regeringens landdistriktsprogram.

Helhedsplanen er udarbejdet efter en model for helhedsorienteret fremtidsplanlægning for landsbysamfund udviklet af Billund Kommune i samarbejde med Kuben Management A/S

Helhedsplanen sætter rammerne for lokalsamfundets udviklingsinitiativer og fungerer samtidig som grundlag for dialog mellem lokalsamfundet, byrådet og andre interessenter om byens udvikling.

Helhedsplanen er udarbejdet af:

Sdr. Ommes Landsbyråd i samarbejde med borgere fra landsbyen og Billund Kommune

**med bistand fra
Kuben Management A/S**

Foto:

*John Rendboe, historisk afsnit
Charlotte Popp, børnenes Sdr. Omme
Thorne PR & Support s.20,23,24,26,27
Kuben Management, øvrige*

April 2011

Hvad vil vi med Sdr. Omme?

Hvad kan vi bruge helhedsplanen til?

I efteråret 2010 inviterede Sdr. Omme Landsbyråd borgere, erhvervs- og kulturliv til at deltage i dialogen om Sdr. Ommes fremtid.

Der er ingen tvivl om at Sdr. Omme er en særdeles aktiv landsby, og der er mange - og også store - initiativer i støbeskeen. Alle borgere venter med indgangen til 2011 spændt på at få realiseret det nye idræts- og kulturcenter, der kan fungere som ramme for byens mange foreninger, aktiviteter og initiativer. Samtidig arbejdes der intensivt på at skabe forbindelse mellem stierne i og omkring Sdr. Omme.

Sdr. Omme Landsbyråd ville gerne sammen med borgerne skabe overblik over de mange initiativer og ønsker til udviklingen - og inviterede derfor til åben dialog om byens mange styrker, udfordringer og muligheder.

Ca. 100 borgere har deltaget i arbejdet med planen. Der er blevet gennemført interviews, og der er blevet afholdt en borgerworkshop på Sdr. Omme Kro den 6. november 2010. Endelig er resultaterne fra projektet "Min drømmeby", som er gennemført 2009 med eleverne på Sdr. Omme Skole, indarbejdet i planen.

Hvad har Landsbyrådet fået at vide om borgernes ønsker for fremtiden?

Når vi spørger borgerne i Sdr. Omme, er der en del ønsker, som går igen:

- Udbygget idræts- og kulturcenter
- Bevaret skole- og børnepasningstilbud samt bibliotek
- Styrket bosætning – markedsføring af natur, stier og byens historie
- Styrket kollektiv trafik
- Forskønnelse af hovedgaden
- Styrket erhvervsliv – netværk og samspil
- Gode tilbud til unge
- Fortsat attraktiv by for ældre
- Styrket forenings samarbejde
- Bredde i kulturen

Der er peget på i alt 10 temaer, som Landsbyrådet ønsker at samarbejde om i de kommende år. Helhedsplanen peger på, hvad Sdr. Omme kan tage fat på nu, og hvad borgerne kan arbejde med på længere sigt.

Invitation til samarbejde

Vi takker alle, som har bidraget til planen og håber på, at mange flere får lyst til at deltage i samarbejdet fremover – der er nok at tage fat på!

Du er altid velkommen til at kontakte Landsbyrådet for at høre nærmere om, eller deltage i igangværende initiativer. Nye ideer er også altid velkomne.

God læselyst!

SDR. OMME LANDSBYRÅD

FORORD

HVAD KAN VI MED PLANEN?

Med helhedsplanen sætter vi mål og retning for vores initiativer - vi sætter rammer for, at en udvikling kan ske. Realiseringen af planens indhold skal ske i årene fremover i tæt samarbejde med borgerne i Sdr. Omme.

HVAD INDEHOLDER PLANEN?

1. **Landsbyrådets FORORD**
2. **PROCES – hvordan arbejder vi med udvikling**
3. **VISION OG MÅL**
4. **UDGANGSPUNKTER FOR UDVIKLING**
 - Om historien
 - Om fysisk, social og kulturel identitet
5. **INDSATSER – på kort og lang sigt**
6. **Bilag: Eksempler på HANDLEPLANER**

Hvordan vil vi arbejde med udvikling?

Udviklingen af Sdr. Omme og lokalsamfundet omkring Sdr. Omme skal bygge på lokale værdier og ressourcer. Netop derfor er det vigtigt at søge så bred viden som muligt hos borgere og andre, som har kendskab til Sdr. Ommes værdier, styrker og muligheder.

Vi tager udgangspunkt i vores værdier og vores identitet

Sdr. Omme har en historisk tradition for FÆLLESSKAB, der går mange hundrede år tilbage. Kirken er f.eks. et tidligt symbol på fællesskab. Den er et fælles produkt af borgerne i Sdr. Omme – den er ombygget, udbygget, renoveret gennem tiderne. Kirken er den eneste rigtige middelalderkirke i kommunen.

Evnen til at handle og holde gang i udviklingen kendetegner Sdr. Ommes borgere. Sdr. Omme er god til at skaffe midler til f.eks. udbygning af stier og gennemførelse af idræts- og kulturcenter. Derfor vil der også snart være synlige resultater og moderne symboler på fællesskab og handlekraft i Sdr. Omme. John Rendboe, museumsinspektøren, skriver lidt senere, at der er potentialer i at kigge tilbage på Sdr. Ommes historie – vi kan kigge på vores historie og løfte os på vores vinger.

Udvikling skal tage udgangspunkt i den særlige identitet Sdr. Omme har:

- vi vil finde og bruge lokale borgeres evner og ressourcer i den fremtidige udvikling og skabe nye samarbejder på tværs
- vi vil bringe allerede eksisterende ressourcer i Sdr. Omme i spil som f.eks.: evnen til at handle, byens historie, natur og stier, traditioner, foreninger, m.m.
- vi vil skabe fælles visioner for udvikling
- vi vil samarbejde om at skabe den fælles fremtid

Modellen bygger på nogle enkle principper:

- Vi fokuserer på det, der går godt
- Påskønner egen og andres indsats
- Finder ind til det, der giver liv
- Laver en handlingsplan – omsætter idealer til handling

Vi skal arbejde med en udvikling, som tager udgangspunkt i Sdr. Ommes værdier og ressourcer, og som kan drives af Sdr. Ommes borgere.

Vi har brug for alles viden om Sdr. Omme

Udviklingen skal give mening for borgerne i Sdr. Omme. Derfor bliver vi nødt til i fællesskab at finde ud af, hvad der har betydning for os i Sdr. Omme - og i fællesskab finde frem til de initiativer, som har potentiale for udvikling.

Det er vigtigt, at vi skaffer os den nødvendige viden om Sdr. Ommes særlige identitet og ressourcer og om borgernes forskellige opfattelser. Borgerne skal nemlig ikke tænke ens, men kendskabet til hinandens opfattelse af byen og dens værdier giver en bedre forståelse i samarbejdet og bedre mulighed for at afstemme interesser.

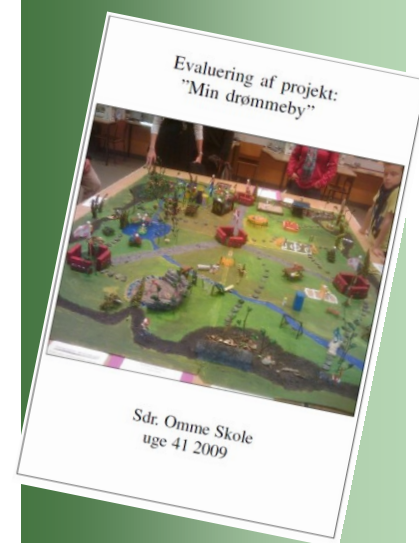
Vi kan gradvis få et bedre grundlag for at prioritere initiativer og træffe målrettede beslutninger om initiativer.

PROCES

Udviklingen skal tage udgangspunkt i:

Vores lokale værdier og ressourcer og Vores særlige identitet

Børnenes stemmer er vigtige

Skoleprojekt 2009

Arbejdet med helhedsplanen

Arbejdet med helhedsplanen er gennemført i 3 trin:

1. Landsbyrådet startede med selv at gennemføre borgerinterviews. Et bredt udsnit af borgere er blevet interviewet – individuelt eller i grupper.
2. Borgerworkshoppen den 6. november 2010, havde til hensigt at prioritere de temaer og projekter, som borgerne gerne vil arbejde med i de kommende år.
3. Omkring årsskiftet 2010 var Landsbyrådet sammen med Lokalrådet Stenderup-Kroager vært for temagrupper, som konkretiserede handleplaner.

Allerede i 2009 havde Sdr. Omme – i samarbejde med Landsbyrådet – gennemført projektet "min drømmeby" med skolebørnene. Projektet gav et godt indblik i børnenes ønsker til byen. Der er i årene inden også gennemført en række borgermøder, som optakt til arbejdet med planen.

3 trin i processen: Undersøgelsesfase, Dialog og Prioritering af udviklingstemaer

Arbejdet med helhedsplanen skal både hjælpe med at samle trådene og sætte struktur på borgernes mange ønsker og ideer for fremtiden.

Hvilken rolle har Landsbyrådet i udviklingen

Landsbyrådet består af repræsentanter fra lokale foreninger og private borgere.

Landsbyrådets hovedopgave er bl.a. at arbejde for lokalsamfundets sammenhold, identitet og trivsel. "Udadtil" fungerer Landsbyrådet som lokalsamfundets stemme, og "indadtil" har rådet til opgave at samle trådene i området. Landsbyrådet skal sikre helhedstænkning og fremme samarbejdet mellem de lokale foreninger om udviklingen af lokalsamfundet.

Udviklingen i landdistrikterne i Billund Kommune skal ske gennem et tæt samarbejde mellem Byrådet og de borgere, som bor i landdistrikterne. Samarbejdet mellem de forskellige parter skal grundlæggende bygge på, at der er forståelse for hinandens ressourcer, vilkår og ønsker.

Sdr. Ommes Landsbyråd kan kommunikere direkte med Billund Kommune og omvendt i forhold til de ting, som har med lokalsamfundet at gøre.

Samarbejdet med borgerne fremover

Helhedsplanen skal fremover benyttes som grundlag for samarbejde om udvikling i Sdr. Omme, men det er afgørende, at Sdr. Ommes borgere selv tager ejerskab til projekterne og driver projekterne. Landsbyrådet vil i første omgang sikre koordineringen af de arbejdsgrupper, som sættes i gang. Målet er i fremtiden at etablere et fælles forum for koordinering af indsatserne, som passer til Sdr. Ommes måde at samarbejde på.

www.sdr-omme.dk vil løbende orientere om helhedsplanens initiativer.

PROCES

Værktøjskassen

Landsbyrådet har i forløbet anvendt værktøjer, som er udviklet i forbindelse med et eksempelprojekt for landsbyudvikling i Billund Kommune med afsæt i Vorbasse.

En beskrivelse af disse værktøjer findes i værktøjskataloget, som er tilgængelig på Billund Kommunes hjemmeside.

Landsbyrådets bestyrelse:

Ole Johansen - formand
Jørgen Svanberg
Lucas Hansen
Søren Christensen

Vision og mål for udviklingen

Den overordnede vision for udvikling skal tage udgangspunkt i den viden, vi har fået ved at tale med borgere i Sdr. Omme. Visionen er udtryk for et sammendrag af de positive og fremadrettede ønsker og ideer, som vi har lyttet os til gennem dialogen med borgerne.

Visionen skal udtrykke

- Hvor vi gerne vil hen
- Noget, som vi arbejder hen i mod
- Hvad vi gerne vil være

VISION
OG MÅL

Hvor vil vi hen:

Sdr. Omme – et naturligt valg!

Fordi vi er gode til at tage os af hinanden og af byens udvikling!

Vi hilser nye borgere velkommen, og vi ved, hvor vi finder byens mange kræfter, når Sønder Omme har brug for en hånd. **Initiativ, opbakning og vilje** vil blive ved med at bringe os frem til resultater – og vi vil blive ved med at kunne fejre vores fællesskab og sejre ved den årlige Jydefest.

Fordi der er "gang i den" i Sdr. Omme! - helt ud over kommunegrænsen. Vi åbner stierne til vores skønne natur og viser den frem til alle borgere i kommunen og til gæster udefra. Det bliver en realitet med udbygning og sammenbinding af vores stiprojekter.

Sdr. Omme skal være et naturligt valg for os borgere, for nye borgere og for vores gæster!

Noget, vi arbejder hen imod:

FYSISK:

Et godt sted at bo og arbejde i med gode tilbud i alsidige boliger, med let adgang til aktivitetssteder og natur, og en by med respekt for historie og bygningskultur. Vi skal i fremtiden have:

- God skolebygning og et godt kulturcenter (rum til alsidige aktiviteter og kulturtilbud for voksne, børn og unge)
- Styrket bosætning og markedsføring af omgivelser, natur og historie
- Mere attraktive omgivelser (hovedgaden især)
- Styrket erhvervsliv – netværk og samspil

SOCIALT/KULTURELT:

Et godt sted at leve med tilstrækkelig og god service og et alsidigt udbud af aktiviteter for alle generationer. Et sted, hvor det altid er muligt at se, hvad borgerne har gang i. Vi skal i fremtiden have:

- Bevaret skole og børnepasningstilbud
- Attraktiv by for ældre
- Alsidige tilbud til unge
- Udviklet og koordineret forenings samarbejde
- Bredde i kulturtilbud
- Bevaret biblioteket

VISION OG MÅL

Hvad vi gerne vil være:

VORES IDENTITET

Fysisk identitet

**GODT STED AT BO
FANTASTISK NATUR
STÆRKE ERHVERV**

Social/kulturel identitet

**SAMMENHOLD
ÅBENHED
VILJE**

Hvad vi har med os fra historien ?

Kirken er symbol på sammenhold gennem tiderne.. Borgerne har renoveret, revet lidt ned, bygget om...

I Sdr. Omme bøjer man ikke nakken, man vil selv – det fysiske symbol er de mange huse med spidsgavl

Sdr. Omme er verdensmester i stystemer – moderne symboler på sammenhold

Engbønderne har brugt de forhåndenværende søms princip og fået det bedste ud af det

Sdr. Omme griber stadig mulighederne og får det bedste ud af det

Mål for udvikling i Sdr. Omme – fysisk, socialt og kulturelt

Vi har bedt borgerne om at give deres bud på mål for udviklingen i Sdr. Omme

Vi har spurgt borgerne om, hvad der skal være målet for udvikling, når vi taler om:

By og omgivelser (fysiske forhold) – byen, bygninger, trafik, stisystemer, erhverv, service, natur m.v.

Sociale forhold - trivsel, sociale netværk, naboskab, social service - tilbud til familier, unge og ældre.

Kultur - kulturtilbud, foreningsliv, vaner, handlemåder, særpræg eller det, man kunne kalde det lokale "kit".

Her er en sammenfatning af forslagene fra borgerworkshop og borgerinterviewene:

MÅL for byen og omgivelserne (fysiske forhold)

Styrket bosætning:

- Gode boligtilbud – flere typer tilbud også til turister
- God markedsføring af natur, stier og byens historie
- Styrket kollektiv trafik
- Møllegunden er udbygget

Ny/ Renoveret skole- og kulturcenter med plads til alsidige aktiviteter og kulturtilbud

Styrkede omgivelser:

- Forskønnende tiltag sket i hovedgaden f.eks. nyt torv
- Indsatser, udbygning, renovering skal ske under hensyntagen til byens historie og kulturarv
- Finde anvendelse af tomme erhvervsbygninger

Styrket erhvervsliv:

- Netværk og samspil
- Etablering af erhvervsforum
- Styrket handelsliv – ny bygning til Brugsen

MÅL for sociale forhold i Sdr. Omme

Skole bevaret og gode børnepasningstilbud

Sdr. Omme er stadig en attraktiv by for ældre

- Plejecentrets køkken er bevaret
- Lokal pleje og omsorg er bevaret
- Gode offentlige trafikforbindelser jf. ovenfor

Gode alsidige tilbud til unge

Foreningssamarbejdet er styrket:

- Koordinerede initiativer

MÅL for kulturen i Sdr. Omme

Kultur for alle:

- bredere tilbud
- et sted, hvor kulturen kan udvikle sig

Biblioteket er bevaret

VISION
OG MÅL

Borgerworkshop 6. november 2010

VISION OG MÅL

SDR. OMME OM 5 ÅR!

På workshoppen den 6. november 2010 blev deltagerne bedt om at forestille sig, at de skulle skrive en succeshistorie til Lyngposten om 5 år.

Deltagerne skrev:

De unge har fået plads i idræts- og kulturcentret

Ældre- og plejecenter er bevaret i Sdr. Omme

Den sidste grund på Møllegrunden er nu solgt

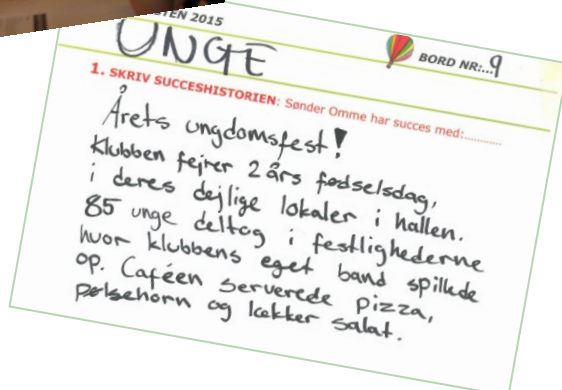
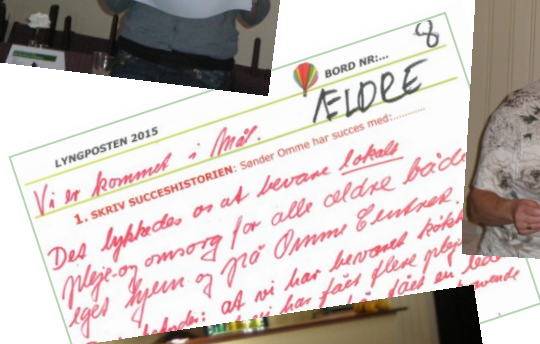
Idræts- og kulturcenter er en realitet – og der er mange brede tilbud

Sdr. Omme's foreninger har fået en fælles aktivitetskalender

Sdr. Omme er i forbindelse med omverdenen – shuttlebussen er en realitet

Sdr. Omme har fundet stien til succes – der er realiseret en totalplan for stisystemer

Sdr. Omme etablerer forum for erhvervsfremme

Børnenes Sdr. Omme

Som nævnt blev skoleprojektet "Min drømmeby" allerede gennemført 2009. Landsbyrådet henvendte sig til Sdr. Omme Skole for at få kontakt til børnefamilierne og de unge omkring ønsker til landsbyens udvikling.

Tilbagemeldingen fra skolen var særdeles positiv, og der blev gennemført 4 projektdage for alle alderstrin på skolen – afsluttende med et festligt arrangement med deltagelse af børn og forældre.

Via forslagskasser på skolen afleverede eleverne en overvældende mængde forslag om deres "drømmeby", som de ville arbejde med i projektugen. Forslagene blev "kogt" ned til 7 værksteder, som eleverne på tværs af klasser og årgange arbejdede med. Store og små elever arbejdede sammen på værkstederne om emnerne:

1. Cafeliv
2. Musiktilbud
3. Underholdning
4. Medier (IT)
5. Sportsmuligheder
6. Leg og fritid
7. Erhverv

Deltagerne har udtalt, at det var helt unikt at opleve, hvordan dette samarbejde fungerede. Både store og små elever følte fælles ansvar for de produkter, som værkstedet skulle stå inde for, og der blev præsenteret gennemtænkte og også realistiske forslag på alle temaer.

Resultaterne kan alle ses i "Evaluering af projekt – Min drømmeby". Her på siden gengives nogle af de mange idéer i ord og billeder:

Børnene viser, at der er behov for steder, hvor man kan mødes f.eks. café med mulighed for at høre levende musik, hygge sig og spille spil, som vist med caféen t.v. eller "De unges spille- og værested" t.h

Børnene havde også fokus på fornyelse af hovedgaden.

1. klasse og børnehaveklassen har lavet et bud på en livlig hovedgade.

VISION OG MÅL

Udgangspunkter for udvikling i Sdr. Omme

I de følgende 6 afsnit beskrives "DET SÆRLIGE" ved Sdr. Omme. Det, som vi vil tage udgangspunkt i, når vi vil skabe udvikling.

Et vigtigt udgangspunkt er Sdr. Ommes historie, som fortæller om de forandringer, Sdr. Omme har gennemgået, og som giver en forståelse for, hvorfor Sdr. Omme er blevet til den by, den er i dag. Et andet vigtigt udgangspunkt er borgernes egne nutidige historier, som fortæller om lokale behov, ressourcer og udviklingsmuligheder. Endelig må vi også kende og tage udgangspunkt i de rammer, som kommunen sætter, for planlægningen i Sdr. Omme.

UDGANGSPUNKTER FOR UDVIKLING

6 UDGANGSPUNKTER FOR UDVIKLING

1. Sønder Omme og omgivelser – Kort karakteristik

2. Sdr. Ommes historie - Vi trækker de historiske linjer og ser, at der helt tilbage fra middelalderen har været symboler for sammenhold og virkekrang i Sdr. Omme

3. Sdr. Omme i Billund Kommune - Vi beskriver kort forudsætningen for planlægning. Vi sammenfatter kommuneplanrammerne for Sdr. Omme. Herunder nævnes rammerne i kommunens landdistriktpolitik.

4. Sdr. Ommes borgere om byens værdier og styrker - Vi sammenfatter borgernes udsagn om de vigtigste værdier og styrker.

5. Sdr. Ommes borgere om omgivelserne - Vi sammenfatter borgernes egne beskrivelser af Sdr. Omme for at få et billede af, hvad der betyder noget for borgerne i dagligdagen i Sdr. Omme.

6. Sdr. Ommes borgere om Social- og kulturel identitet - Vi sammenfatter borgernes egne ord om værdier og menneskelige ressourcer i Sdr. Omme.

Lange Maren – et symbol på fællesskab i Sdr. Omme

"Sdr. Omme har en historisk tradition, der går mange hundrede år tilbage. Der er kirken som det omskiftelige symbol med hele historien indlejret i det gamle murværk..."

...Kirken (Lange Maren) er et fælles produkt af borgerne i Sdr. Omme. Næsten hver generation har bygget til, renoveret, revet lidt ned, bygget om"

Sdr. Omme by og omgivelser

1

Sdr. Omme Kort karakterist teristik

Kort karakterist karakteristik

Sdr. Omme er den nordligst beliggende lokalby i Billund Kommune. Der er ca. 22 km til Billund, 25 km til Billund lufthavn og ca. 10 km til Grindsted.

Landevej 28 skærer sig fra syd ind i Sdr. Omme centrum, hvor den møder Vejlevej 473 fra øst. De to hovedveje danner tilsammen hovedgaden i Sdr. Ommes bycenter - lige der, hvor byen har fået etableret et lyskryds. Lyskrydset hjælper til at regulere og dæmpe trafikken gennem byen, men ikke nok - mener borgerne!. På strækningen mellem Grindstedvej og Herningvej der er en årsdøgntrafik på over 8.000 biler. Så megen trafik overgås kun af Nordmarksvej i Billund i juli måned.

På hovedgaden finder vi de fleste af byens servicetilbud - der er en Brugs og en række andre butikker. På Vejlevej finder vi Eurospar, som også bidrager aktivt til det sociale og kulturelle liv i byen. Borgerne finder, at der er et tilstrækkeligt udbud ift. byens størrelse. Ønsker ift. bycentret er, at der sker en forskønnelse af hovedgade og omgivelser. Flere kommer ind på, at der gerne må etableres et bytorv, hvor der kan være forskellige aktiviteter. Det må gerne være synligt, at Sdr. Omme er en aktiv by. Det kan man ikke umiddelbart fornemme, når man blot kører gennem byen.

Ved man, hvor man skal lede, er der dog fine, synlige symboler på Sdr. Ommes sammenhold og virkekrang. Kirken er som nævnt et historisk symbol, og anlægget, med pavillonen, som er blevet til i de seneste år, er et væsentlig fyrtårn i byen.

Historien har i øvrigt sat mange og fine spor i bygningskulturen i Sdr. Omme, som vi bør gøre meget mere opmærksom på. Der er eksempler på både interessant og klassisk arkitektur blandt villaerne i Sdr. Omme. Både patriciervillaer, bungalows og funkisvillaer har fundet vejen til Sdr. Omme.

En af grundene til, at der er kommet mere spil i villabyggeriet i Sdr. Omme end i andre af kommunens landsbyer kan være, at byen med sine større arbejdspladser har trukket arbejdskraft til udefra med andre behov til boligen.

Sdr. Omme ligger i forhold til sin størrelse langt over landsgennemsnit hvad angår virksomhedsstørrelser. Fængslet har 200 ansatte, Ommelift har godt 100 ansatte og Møjland og Green Team har i alt 150 arbejdspladser. Fængslet er beliggende ca. 2 km øst for Sdr. Omme. Byens erhvervsarealer er fortrinsvis beliggende i byens nordvestlige del, hvor der også er mulighed for udvidelser.

Sdr. Omme har store potentialer med den omkringliggende natur, og byens borgere har kæmpet for at få etableret stisystemer, som giver let adgang til naturen. Planen er at få etableret et samlet overordnet stisystem i og omkring Sdr. Omme.

Ca. 1993 plantede børn fra Sdr. Omme Skole træer, hvor eleverne selv satte deres navneskilte ned. Et symbol på inddragelse af børn i samværet.

”Historisk brus over Sdr. Omme”

2

”Når man som historiker beskæftiger sig med et emne, bør man principielt være helt neutral. Men hånden på hjertet, det er sjovest, når det er noget spændende at arbejde med. Og spændende, det er Sdr. Omme - helt sikkert”.

Det historiske afsnit er skrevet af: museumsinspektør John Rendboe

”Stridsøksefolket” plantede heden

Sdr. Ommes oprindelse fortæller sig langt tilbage i tiden. Formentlig har egnen været befolket af nomader gennem tusinder af år. Folk med drabelige stammenavne som ”stridsøksefolket”. Drabelige - og dygtige, skal det tilføjes. For det var dem, der plantede heden. Selvfølgelig, at heden er blevet plantet, kommer som en overraskelse for mange. Heden er ikke et ukrudtsvæsen, man skal bekæmpe, men et sart, biologisk system, som formentlig er den bedste mulighed for at suge næring ud af den jord, der er her. Og det er netop en væsentlig pointe i den måde, Sdr. Ommes indbyggere har ageret gennem tiderne: **Man har brugt de forhåndenværende søms princip. Og fået det bedst mulige ud af det.**

Sofistikerede engbønder

Da man blev fastboende - vel en gang i den tidlige middelalder, har man fortrinsvis levet som engbønder. Der, hvor man kan høre åens brusen, kunne man også høre kvægets brølen. Og det var der en idé i - kvæget spiste enghøet, der var fyldt med mineraler, og det sundeste man kunne få.

Det var en ganske anderledes driftsform end den, man kendte fra Østdanmark. Og derfor troede mange, at vestjyske bønder var fattige og dovne. Intet kunne være mere forkert. Det drejede sig om meget diverteret driftsform, hvor kvæg, hosekræmmeri, jydepotter og andet hjemmehåndværk blev solgt gennem ganske sofistikerede systemer af agenter.

Historie

Ordet ”OMME”

kommer af åens brusen, nærmest et lydord, og der er virkelig et historisk brus over Sønder Omme

Akvædukten i Sdr. Omme fra ca. 1870.

Et klenodie i byen

Historie

Mange krige har påvirket hverdagslivet i Sdr. Omme

I dag er Sdr. Omme et fredeligt område og har heldigvis været det længe. Men der var en gang, hvor det var meget anderledes. Tilværelsen i middelalderen og renæssancen var barsk og blodig. Mange krige fik indflydelse på almindelige menneskers hverdag. Endnu 1600-tallet var særdeles hårdt med adskillige krige, der især skyldtes, at Sverige var ved at overhale Danmark som Nordens førende magt. En del har hørt om de såkaldte Svenskekrige, hvor Danmark tabte Skåne, Halland og Blekinge. Det var i 1657-60. Men det var faktisk kun kulminationen på en lang række krige. Jylland var hårdt ramt af Torstensson-fejden, opkaldt efter den svenske general Torstensson, som 1643-45 hærgede og besatte det meste af Jylland. Også i årene forinden havde der været krig, da Danmark havde spillet en uheldig rolle i 30-års krigen i 1618-1648.

Alle disse krige gik også ud over Sdr. Omme, som var en del af et besat område i 1657-58. Dengang fik soldater ikke løn, men levede hovedsagelig "af landet", dvs. de plyndrede sig vej igennem. De allierede hjælpetropper, der befriede Jylland, var ikke meget bedre, de havde kongebrev på, at de skulle have mad. Så var det med at levere det i en fart. Sdr. Omme slap dog heldigere end andre mindre samfund på egnen. Hejnsvig blev udslettet. Da freden kom, var den heldigvis varig.

Sdr. Omme og Filskov sogn var kendt i hele landet – det største sogn

Sdr. Omme var fælles med Filskov om den vigtigste person gennem århundreder; præsten. Sdr. Omme og Filskov sogn var kendt i hele landet. Det var i perioder landets største sogn, arealmæssigt, men det var også det sogn med færrest indbyggere pr. kvadratmeter. Der boede ca. 600 mennesker i hele sognet. I dag bor der tre gange så mange i selve Sdr. Omme. Sdr. Omme voksede i 1800-tallet og var med al sandsynlighed den største bebyggelse i den nuværende Billund Kommune.

Efter 1900 skyder helt nye og interessante hustyper op i byen

I perioden lige efter 1900 udvikler Sdr. Omme sig på særdeles interessant vis. Der er klare tegn på en urbaniseringsproces. En helt ny type huse skyder op fra tiden omkring 1. verdenskrig og op i 1930-erne. Først kommer en lille bølge af villaer. Noget helt uhørt i denne del af Jylland på dette tidspunkt. Villaerne er et udpræget byfænomen, som dukker op i Danmark efter 1864.

Bungalows og anden interessant arkitektur findes også i Sdr. Omme

I 1930-erne kommer alle byers yndlingshus på dette tidspunkt: Bungalowen. Hollywood var forbilledet. Dengang ejede de store filmstudios både deres huse og stort set også deres stjerner. Langt de fleste stjerner boede på filmselskabernes grund – det kaldte man at på "the lot" – i bungalows. I datidens Se og Hør-blade kunne man se de største filmstjerner sidde i deres bungalows - måske med en klud om halsen hos mændene og en smart kjole på kvinderne. Den anden mulighed i 1930-erne var funkisvillaen - den opdaterede version af den patricieragtige villa. Også funkisvillaen fandt vej til Sdr. Omme. Sdr. Omme har i det hele taget utroligt meget interessant arkitektur – også 'Bedre Byggeskik' er repræsenteret.

Kongeligt privilegium til kroen

Kroen fik kongeligt privilegium i 1780 som en af de første på egnen, men flere fulgte snart efter.

Som tommelfingerregel skulle der være 30 kilometer imellem kroerne, men vejnettet var så ringe her, at man tillod en afstand på ca. 10 kilometer. Tilsyneladende var den rejsende så udmattet efter 10 kilometer, at der skulle en kro til.

Historie

I Sdr. Omme bøjer man ikke ryggen – man vil selv!

En af de store kæpheste var huse, der havde "valmet gavl". Dvs. huse, hvor tagryggen knækkede foroven i begge retninger. Oprindeligt kom den slags huse fra det vestligste Jylland. Der gav de god mening, for vinden fra vest er voldsom ved de store kyststrækninger. Men inde i landet var det blevet et spørgsmål om ideologi. Det var som om, at man skulle bøje ryggen. Når man går gennem Sdr. Omme, bliver man slået af, hvor mange huse der har en markant, spids gavl. Arkitektonisk er dette inspiration fra Slesvig, der ikke er langt væk, men ideologisk er de spidse gavle som en finger, der siger ---- you! Man vil selv, i Sdr. Omme.

Kirken "Lange Maren" et tidligt symbol på fællesskab

En af de ting, man hører om i Sdr. Omme, er sammenholdet. Det er der også flere fysiske udtryk for. Et af de væsentligste er kirken. Kirken har stået der igennem århundreder. Sammen med Sdr. Omme Kirke er "Lange Maren", som Sdr. Omme kirke kaldes, den eneste rigtige middelalderkirke i kommunen. Den er vel en 800 år gammel og sikkert fra selve starten af Sdr. Omme. Det, der gør den til et vigtigt symbol, er de mange ændringer gennem årene. Næsten hver generation har bygget til, renoveret, revet lidt ned, bygget om. Kirken er et fælles produkt af borgerne i Sdr. Omme.

Stierne – det moderne symbol på sammenhold

Men der er naturligvis og heldigvis flere symboler på det udmærkede sammenhold i Sdr. Omme. Hvis man går en tur langs stierne, vil man se flere eksempler. Selve stien er sådan set et symbol, for den er blevet renholdt af en del borgere. Nu må man for resten ikke sige stier i ental, i Sdr. Omme, for er der nogen der er verdensmester i stisystemer, så er det netop Sdr. Omme. På et tidspunkt undrede jeg mig meget over, at det hele tiden var den samme by, der fik midler, men da jeg en dag så ansøgningerne, så må jeg sige, at de fik midlerne, fordi de var bedst.

Byens borgere har et godt afsæt for at løfte udviklingen

Sdr. Omme har en historisk tradition, der går mange hundrede år tilbage. Der er kirken som det omskiftelige symbol med hele historien indlejret i det gamle murværk. Sdr. Omme har et rigt virksomhedsliv, hvor man rent faktisk har flere større virksomheder i forhold til indbyggertal end gennemsnittet.

Sdr. Omme har et fremragende autentisk grundlag at gå ud fra, når man kigger på sine rødder og skal løfte sig på sine vinger, hvilket netop er den fornemme opgave byens borgere har.

Det gamle mejeri

- nu autoværksted

En almindelig skæbne for de gamle andelsmejerier.

Sdr. Omme fik også sin stationsbygning

Stationsbyer skød op som paddehatte i Danmark fra ca. 1870 og fremefter. Da Sønder Omme endelig fik en station, tegnet af selveste H. Wenck, professor ved Arkitektskolen og arkitekt for Hovedbanegården i København, var den første bølge af stationsbyer for længst ovre, og netop derfor havde arkitekterne så meget bedre mulighed for at påvirke en by som Sdr. Omme

- nu har Jysk/Fynsk Pensionist sammenslutning til huse i bygningen. Arne Rolighed er formand

Sdr. Omme i Billund Kommune

3

Sdr. Omme i Billund Kommune

Kommuneplan 2009-2021 for Billund Kommune bevarer Sdr. Ommes hidtidige status som lokalby.

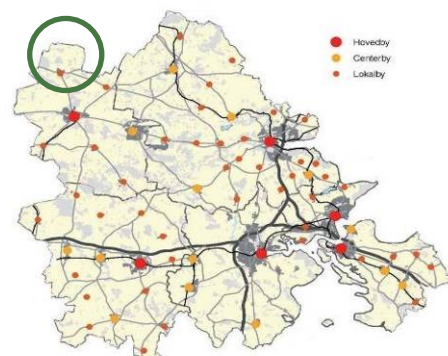
Kommuneplanen viderefører den hidtidige planlægning. Eksisterende bolig- og erhvervsområder bevares, det samme gør grønne områder, arealer til offentlige og turisme formål. Undtagelsen er dog Møllegrunden, som nu har skiftet anvendelse fra erhvervsområde til boligområde. Der udlægges 2 nye områder til boligformål og ligeledes 2 områder til den langsigtede, fremtidige byudvikling.

Kommuneplanens arealudlæg tager udgangspunkt i befolkningsprognosen 2007-2021. Der er udarbejdet en ny befolkningsprognose, og ifølge denne forventes ca. 48 personer færre i Sdr. Omme i 2023 end i 2007. Kommuneplanen for Sdr. Omme omfatter:

- Boliger, erhverv, service og turisme
- Trafik
- Natur
- M.m.

Sdr. Omme er også en by i "Trekantområdet"

Billund Kommune er en af de 6 kommuner i Trekantssamarbejdet. Her samarbejdes bl.a. om kommuneplanlægningen, hvor der er lavet hovedstruktur og fælles retningslinjer for den overordnede anvendelse af området.

Sdr. Omme i Billund Kommune

Landdistriktspolitik i Billund Kommune

Billund Kommunes Landdistriktspolitik kommer også til at gælde for Sdr. Omme.

Landdistriktspolitikken skal ses som en fælles overordnet strategi for udvikling af landområderne i Billund Kommune. Målet er at udvikle spændende områder, hvor folk fortsat vil leve og bo.

Byrådet har formuleret denne overordnede vision:

Byrådets vision for udvikling i landdistrikter:

Gennem en balanceret udvikling og med respekt for naturen er det Byrådets vision:

- at understøtte udviklingen af attraktive landsbyer og landområder med gode bosætningsmuligheder og aktivt landsbyliv
- at landsbyer og landområder er aktive medspillere i den samlede vækststrategi, især omkring bosætning, natur og oplevelser

Landdistriktspolitikken er udarbejdet i samarbejde med Landdistriktsrådet, som består af repræsentanter for hvert af lokalrådene i Billund Kommune.

Landdistriktspolitikken beskriver og sætter mål for følgende områder:

- Dialog og samarbejde
- Bosætning
- Børn, unge og uddannelse
- Erhverv og turisme
- Infrastruktur
- Seniorliv i landdistrikterne
- Natur og miljø.

Læs mere i Landdistriktspolitikken for Billund Kommune.

Fakta om borgerne i Billund Kommune - Befolkningsudviklingen

Pr. 1. oktober 2010 har Billund Kommune 26.134 indbyggere. Det er over en periode på 10 år en stigning på 350 personer eller 1,35%.

Over de seneste 10 år har andelen af borgere i den erhvervsaktive alder været faldende, og befolknings sammensætningen går mod flere ældre og færre yngre borgere.

Uddannelsesniveaulet i Billund Kommune, målt som antallet af borgere med en mellemlang eller videregående uddannelse, er generelt lavt (10,3%). Det gælder både, når man sammenligner med Region Syddanmark (15,3%) og med landet som helhed, som er nogenlunde det samme som Region Syddanmark.

Sundhedsprofilen for borgerne i Billund Kommune er nogenlunde som gennemsnittet set i forhold til Region Syddanmark.

Pendlingen

I dag pendler ca. 3.000 borgere ud af Billund Kommune hver dag, mens ca. det dobbelte pendler ind. Mere end halvdelen af indpendlingen kommer fra Trekantområdet - især Vejle og Vejen Kommuner.

Dette er et udtryk for, at kommunen har mange arbejdspladser i forhold til den almindelige arbejdsstyrke i kommunen, og der ligger således et mægtigt potentiale i at få folk med job i Billund Kommune til at flytte hertil.

Landdistriktspolitikens mål for bosætning

Målsætninger:

Bosætningen er en vigtig faktor for en positiv udvikling i landdistrikterne. Byrådet vil derfor aktivt arbejde for, at landdistrikterne i Billund Kommune også får en del af den forventede befolkningstilvækst i kommunen. For at dette mål kan nås, skal landsbyer og omegnsbyer fremstå som attraktive, og bosætningen skal ske med respekt for naturen og det enkelte lokalsamfund.

- Udvikling af omegnsbyer og landsbyer som attraktive steder, hvor folk fortsat vil bo og arbejde
- Sikring af varierede bomuligheder i landdistrikterne
- Billund Kommunes landdistrikter skal fortsat være kendetegnet ved oplevelsen af nærhed, fællesskab og trivsel
- Fastholdelse og udvikling af muligheden for at drive erhverv på landet
- Videreudvikling af attraktive omegnsbyer med offentlige servicetilbud og gode fritidstilbud
- Konstant at indtænke land og by som hinandens forudsætninger for en aktiv bosætningsstrategi
- En fortsat udvikling af infrastrukturen som grundlaget for bosætning i Billund Kommunes landdistrikter
- Ældre har mulighed for at blive boende i landdistrikterne
- Udviklingen i det enkelte lokalsamfund sker med respekt for byens egne værdier og særkende

Indsatsområder:

- Byrådet støtter op omkring ordninger, der medvirker til, at landsbyer og omegnsbyer fremstår pæne og attraktive
- Der udarbejdes en overordnet kommunal bosætningsstrategi, hvor også landdistrikterne spiller en vigtig rolle
- Der arbejdes for at udvikle offentlig og privat service i landdistrikterne
- Der skabes rum og mulighed for alternative bosætningsformer, f.eks. storparceller, energihuse osv.
- Der sikres plads til grønne områder i landsbyer og omegnsbyer
- Byrådet fremmer en synlig markedsføring af byggegrunde, f.eks. ved skiltning og via kommunens hjemmeside
- Byrådet skaber rammerne for en overordnet sammenhæng i infrastrukturen, således at også omegnsbyernes nærområder tilgodeses, og adgangen til det åbne land sikres.
- Byrådet indgår i samarbejdet omkring udviklingen af fleksible løsninger for erhvervsudvikling i landdistrikterne

Fra Landdistriktspolitikken i Billund Kommune

Sdr. Omme i Billund Kommune

Værd at vide:

Landdistriktspulje

Kommunen har afsat 750.000 kr. til en Landdistriktspulje, som kan bidrage til udvikling i landdistrikterne.

Landdistriktsrådet i Billund Kommune

På initiativ af lokale borgere og foreninger blev Landdistriktsrådet dannet i 2006.

Landdistriktsrådet fungerer som en paraplyorganisation for alle landsbyrådene/lokalområderne i Billund Kommune. Mere information findes på landdistriktsrådets hjemmeside:

www.billundlr.infoland.dk

LAG Billund

Der er i Billund Kommune etableret en Lokal Aktionsgruppe (LAG) bestående af en bred repræsentation af offentlige myndigheder, borgere, lokale organisationer og foreninger.

LAG Billund agerer inden for rammerne af EU og regeringens landdistriktsprogram for 2007-2013.

Hvert år afsættes der ca. 1 mio. kr., som LAG Billund kan fordele til projekter, som er med til at skabe attraktive levevilkår og nye arbejdspladser i landdistrikterne
Læs mere om LAG Billund på

www.lag-billund.dk

Sdr. Ommes værdier og styrker - et afstemt værdigrundlag

4

Borgere
om værdier
og styrker

Nedenfor har vi listet de værdier og styrker, som flest borgere har peget på.

Vi har som nævnt kigget på de fysiske, de sociale og de kulturelle værdier, som tilsammen danner fundamentet for udviklingen i Sdr. Omme.

I de efterfølgende afsnit folder borgernes historier sig ud, når vi beskriver, hvad borgerne har fortalt om byen og omgivelserne og om social og kulturel identitet.

"I Sdr. Omme er der ikke langt fra ide til handling"

"Vi er stolte af, hvad byen samlet formår"

VÆRDIGRUNDLAG for SDR. OMME

FYSISKE STYRKER

GODT STED AT BO

interessant historie, service, infrastruktur, tæt på Billund

FANTASTISK NATUR

stier, anlæg og historie

SKOLE- OG KULTURHUS

byens samlingspunkt

STÆRKE ERHVERV

de 3 store: Ommelift, Green Team og Fængslet

SOCIALE STYRKER

SAMMENHOLD

foreninger, ældre aktive, aktive kvinder, stiprojekter

ILDSJÆLE

f.eks. Iver og opbakning til indsamlinger

ÅBENHED OVER FOR NYE

TAGER HÅND OM HINANDEN

KULTURELLE STYRKER

JYDEFESTEN

BLOMSTRENDE FORENINGSLIV

"VI LØFTER I FLOK"

f.eks. anlægspavillonen

GODE TIL AT HENTE MIDLER TIL BYEN

f.eks. til stiprojekter

GRUNDLÆGGENDE VÆRDIER:

SAMMENHOLD – Alle trækker på samme hammel

ÅBENHED – Positive og hjælpsomme, gode til at tage imod nye borgere

VILJE – initiativ, opbakning, stolthed

Borgere om: BY OG OMGIVELSER

5

Borgerne i Sdr. Omme er glade for byen og de tilbud, som byen har. Sdr. Omme er et godt sted at bo, med en fantastisk natur. Der er skole og fritidsmuligheder og som noget særligt har Sdr. Omme et godt og driftigt erhvervsliv. Borgerne vil kæmpe for, at byens skole- og kulturcenter også i fremtiden er ramme om byens mange og alsidige aktiviteter. På ønskelisten står en fremtidig forskønnelse af byen især byens hovedgade, et varieret boligudbud til nye tilflyttere samt bedre kollektiv trafikbetjening.

Sdr. Omme er god til at tage imod nye borgere - men der er for få kvalitetstilbud til nye borgere

"Det er vigtigt, at der er de nødvendige boligtilbud til de, der får arbejde hos de bestående virksomheder. Der er generel mangel på kvalitetsboliger i Sdr. Omme, hvis man skal tiltrække kvalificeret arbejdskraft". Dette udsagn kommer fra en borger, som også mener, der er for få tilbud til gæster, der besøger Sdr. Omme.

En anden borger mener, der er for få ungdomsboliger i byen, og at det er vigtigt at bygge boliger til unge for at fastholde unge i byen.

Uanset standard og tilbud tager nye tilflyttere byen til sig - det nævnes af flere: "Det er flot at se, at der kommer nye tilflyttere til Sdr. Omme, som tager Sdr. Omme til sig som deres by, og som tilfører Sdr. Omme nye elementer i kraft af deres initiativ". En tilflytter udtrykker det således:

*"Jeg er rigtig stolt af min by, jeg er tilflytter.
For en del år siden giftede jeg mig og blev en del af byen."*

Hovedgaden trænger til forskønnelse

Mange har udtalt sig om de fysiske omgivelser i Sdr. Omme. Den største interesse kredser om forskønnelse af hovedgaden, men også andre steder, mener man, kan der gøres en indsats: "Omgivelserne skal være indbydende".

Om bygninger siges, at de gamle huse i hovedgaden trænger til vedligeholdelse. Der skal sættes på en ny skole og ny hal.

Én mener, at den gamle Varmecentral skal give plads for nye byggegrunde, men Varmecentralen bliver også nævnt som ny ramme for en ungdomsklub. Biblioteket foreslås bevaret som gode lokaler til egnarkiv.

Anlægget synes alle er godt, og der er god natur omkring Sdr. Omme, men flere borgere nævner et par steder, hvor der bør gøres en indsats:

- Hovedgaden er kedelig
- Sig engen kunne forskønnes
- Forfaldne huse skal rives ned
- Der bliver nævnt en gammel lade, som bør rives ned, hvor stuehuset kunne laves om til ungdomsklub el. lign.

Der er forskellige helt konkrete ønsker, som borgerne ytrer ønsker om, som f.eks. læskure langs Herningvej, eller "den tomme plads" som kan omdannes til markedsplads.

Gode veje og stier - men stadig brug for at øge trafikikkerheden

Der udtrykkes stor interesse omkring trafikale forhold.

Det siges, at der er et godt vejnet i Sdr. Omme og et stisystem under udbygning. Der er stor tilfredshed med trafiklyset, men der er stadig ønske om trafikdæmpning i hovedgaden. Dog nævnes det, at trafikikkerheden er væsentligt forbedret, efter at lysreguleringen er etableret.

Flere har kommentarer til en eventuel omfartsvej. De fleste af de interviewede tror dog, det vil medføre en negativ effekt for Sdr. Omme: "en omfartsvej er ingen god løsning, handlen mister for meget. Vi skal også tænke på turisterne".

Borgere om by og omgivelser

Anlægget synes alle godt om i Sdr. Omme, og der er god natur omkring Sdr. Omme, men flere borgere nævner et par steder, hvor der kan gøres en indsats

"Jeg er rigtig stolt af min by. Jeg er tilflytter. For en del år siden giftede jeg mig og blev en del af byen"

Nogle har fokus på infrastruktur og trafikforbindelser, som man mener skal forbedres: "Det er ikke let at blive gammel i Sdr. Omme. Du kan som gammel ikke komme nogen steder". De unge har også problemer og kan ikke søge fritidsjobs i andre byer. Der er et udtrykt ønske om bedre offentlige trafikforbindelser.

Borgernes arbejde for at få etableret stisystemer er en succes: "Vi samarbejder for at skabe ting til glæde for hele byen, Stakrogestien, snart også stien ud langs Vejlevej - der er også mange gode hjertestier".

Naturen i Sdr. Omme er fantastisk

Ikke så mange af de interviewede kommer ind på naturen, men de som gør, betragter den som fantastisk. Måske tages naturen for givet af mange. En borger nævner, at der skal reklameres mere for naturen i Sdr. Omme: "Vi har en fantastisk natur omkring Sdr. Omme. Der kunne laves vandreruter med markeringspæle og foldere (som Skov- og Naturstyrelsen). Det vil gøre området mere attraktivt for turister".

Der er ønske om, at åen bliver synlig og ønsker om en naturlegeplads ved anlægget.

Erhverv og butikker – der er det, der skal være, men også potentiale for udvikling

Borgerne udtrykker generel tilfredshed med udbuddet, men vilkårene for både dagligvarehandel og erhverv ønskes forbedret. Lidt over halvdelen af de interviewede har udtalt sig om erhverv og butikker. Én mener, der er et godt udbud af servicevirksomheder inden for de fleste faggrupper. En anden siger: "Det kan godt være, der mangler liv i hovedgaden, men der er det, der skal være af håndværkere. Kroen er rigtigt godt kørende med nye ejere". En efterlyser lidt flere specialforretninger.

Det siges om dagligvareforretningerne, at de har gode åbningstider, og at en enkelt har udbringning af varer, hvilket er godt for de ældre.

En borger bekymrer sig om, hvorvidt Sdr. Omme har for mange små virksomheder, og mener ikke, at byen kan overleve på små virksomheder: "De formår ikke at løfte de store lokale opgaver. Det er vigtigt, at vi i fremtiden fokuserer på at finde grobund for de større virksomheder". Samme borger mener, at Sdr. Omme dog er i en god stabil udvikling på detailhandelsiden: "Vi har nogle fantastiske fødevarerbutikker".

En anden borger mener, der er potentialer inden for jernindustri i Sdr. Omme, og at ressourcerne inden for handel også er til stede.

Ønske om ny skole er stort

Gennemgående ønsker de interviewede borgere en ny skole og færdiggørelse af kultur- og idrætscenter. Der er kritik af skolens standard. Borgerne fortæller, at den er i dårlig stand, og at lokalerne er små og utidssvarende. Der er meget fokus omkring ønsket om ny skole og færdiggørelse af kultur- og idrætscenter.

Det bliver ligeledes nævnt, at børnehaven skal bevares.

Der skal være noget at stoppe op for i Sdr. Omme

Der er kun få udsagn om markedsføring af Sdr. Omme: "Hjertestien og andre stier kan måske lokke turister til. Kort over stier i området skal ligge på kroen og på Campingpladsen. Der bør laves et postkort fra byen. Evt. Byens julekort måske med kirkekorene. Oprydning i hovedgaden, så den bliver pænere".

Ønsker til fremtiden - om 5 år

Ny skole og aktivitetscenter står højest på ønskelisten, når borgerne bliver spurgt. Om 5 år ønsker de fleste, at der er en ny skole. Flere nævner også, at hallen er udbygget til aktivitetscenter med mange spændende ting samlet under et tag – kultur- og idrætscenter, som også indeholder bibliotek. Mere enkeltstående udsagn udtrykker ønsket om, at der i Sdr. Omme er: Flere byggegrunde, gode stier, motionsstier med naturbane og et flot anlæg med pavillon, og der er et ønske om en lille svømmehal.

Borgere om by og omgivelser

"Det er ikke let at blive gammel i Sdr. Omme. Du kan som gammel ikke komme nogen steder".

Både i borgerinterviewene og på borgerworkshoppene blev der udtrykt ønske om bedre kollektiv trafikforsyning.

BORGERNES FORSLAG TIL MÅL (resultat fra borgerinterviews)	
Bosætning	<ul style="list-style-type: none"> • At få skabt bedre boligforhold for tilflyttere. At få skabt flere tilbud til turisten og gæsten i Sdr. Omme. • At få skabt det fremtidige Idræts- og kulturcenter, et samlingspunkt for byen, hvor idræt måske er den mindste del at centret. • Et godt sted at bosætte sig med gode muligheder for unge.
Veje og stier	<ul style="list-style-type: none"> • Stierne er udbygget, så vi har stier rundt om hele byen, samt til andre byer.
Kollektiv trafik	<ul style="list-style-type: none"> • Der skal skabes bedre trafikforbindelser i Sdr. Omme
Naturen	<ul style="list-style-type: none"> • Sdr. Omme skal være kendt for sin natur og sine naturoplevelser • Flere grønne områder som anlægget og Sig engen
Erhverv og detailhandel	<ul style="list-style-type: none"> • Styrke erhvervslivet med fremtidige forretninger (gerne flere), byggegrunde, busruter • Skabe et torv i forbindelse med området omkring det nye lyskryds. Et torv, som kan være med til at indramme dette nye handelsområde • Handlen gør sig mere konkurrencedygtig og mere servicemindet • Sikre et godt handelsliv – f.eks. at Brugsen får bygget en ny bygning, at andre får overtaget de gamle bygninger • Udvikling af industri
Skole og institutioner	<ul style="list-style-type: none"> • Afklaring af forholdene vedr. skole- og ny idrætshal

Borgere om by og omgivelser

Eksempler på projekter i Sdr. Omme, som borgere og frivillige har taget initiativ til og medvirker i

Stien og Heden

Cykelsti (trampesti) på Stakrogevej 4,5 km fra Herningvej i Sdr. Omme og til kommunegrænsen. Projektet udvikler sig og bliver nu ført helt til Sdr. Felding. Landmænd har givet brugsret på deres jord. Projektet er udført af lokalbefolkningen. Ca. 800.000 kr. er samlet ind på forskellig vis.

Omme å Stien

Cykelsti (trampesti) langs med landevejen mod Filskov, 4,5 km til Simmelvej. Projektet omfatter bl.a. bygning af bro over Omme Å. Stålskelettet er bygget på statsfængslet i Sdr. Omme (vejer ca. 5 tons). Lodsejere på stækningen har givet brugsret til færdsel på deres jord. Projektet er udført af lokalbefolkningen ved frivilligt arbejdskraft. Ca. 900.000 kr. er samlet ind på forskellig vis.

Grill hytte

Grill hytte i Holdgårdsanlægget i Sdr. Omme er blevet færdig. Projektet har taget ca. 4 år, men så står der også en helt unik bygning på ca. 100 m² – opført i lærketræ og rundtømmer. Der er lagt ca. 2000 timer frivilligt arbejde af lokale. Der søges nu finansiering til udenom arealerne.

Sdr. Omme Idræts og kulturcenter

Forskellige personer - (ildsjæle) fra Sdr. Omme Idrætsforening - fik idéen og lavede de første tegninger for 8-10 år siden. Halbestyrelsen har taget over på projektstyringen, men mange frivillige deltager i arbejdsgrupper, for at få huset, driften og tilbuddene op at stå i de kommende år. Ca. 15 mio. kr. er enten indsamlet eller til rådighed via tilsagn fra virksomheder, Billund Kommune samt tilladelse til optagelse af realkreditlån.

Borgere om Sdr. Ommes SOCAILE identitet

Vi trækker på samme hammel! Et motto, som går igen i alle samtalerne med borgerne. Sammenholdet er stort i Sdr. Omme, og det har det været gennem tiderne. Der er historisk tradition for at tage sig af hinanden og tage sig af nye borgere. Sdr. Ommes borgere er åbne og handlekraftige, og der er ikke langt fra idé til handling. Borgerne er også bevidste om, at der skal værnes om værdierne, og at man skal passe på og støtte sine ildsjæle.

Om sociale værdier:

- **STOLTHED**

Der udtrykkes en stolthed over, at de ting som sættes i værk, lykkes. Der gives udtryk for, at den korpsånd, som mange borgere er i besiddelse af, helt klart vil kunne bringe Sdr. Omme videre:

”Sdr. Omme består af en befolkning, som er meget stolt af sin by. Man er en af de få byer, som man vender tilbage til den ene gang efter den anden for at mødes til den årlige Jydefest. Denne stolthed, at man ved, hvem man er, og hvor man kommer fra, er en egenskab, som bør dyrkes og bevares. Sdr. Omme er en by, hvor det frivillige initiativ er i højsæde. Befolkningen i Sdr. Omme er altid parat, når der skal skabes eller udrettes noget”.

Jydefesten fremhæves som noget, det er vigtigt at bygge videre på, idet overskuddet går til at opbygge kulturen i byen.

- **SAMMENHOLD - et ord, som går igen i alle interviews**

”Der er ikke nogen tvivl, om at det gode sammenhold sammen med de ubrugte ressourcer vil være til stor gavn for Sdr. Omme”

- **POSITIV VÆREMÅDE udtrykkes af mange**

”Det bedste ved Sdr. Omme er befolkningens væremåde”, siger en borger. Flere borgere nævner værdier som åbenhed over for nye, positiv stemning, hjælpsomhed, vi tager hånd om hinanden, opbakning om ting, som sættes i gang.

- **INITIATIV- der er ikke langt fra idé til handling**

”Sdr. Omme er stadig en by, hvor nærhedsprincippet, er en vigtig faktor. Dette gør, at der ikke er nogen lang vej fra idé til handling”. Iver bliver nævnt af flere – han tager f.eks. initiativ til nogle gode fester med indsamling til forskellige ting f.eks.: Idræts- og kulturcentret, en ny bus til ældrecenteret.

- **BRED OPBAKNING omkring projekter**

Der ydes stor frivillig hjælp fra borgerne, men håndværkere og butikker støtter også op: ”Får positiv respons fra butikker og håndværkere, når man beder om sponsorer og hjælp i øvrigt”

Kan værdierne holde?

En borger udtrykker bekymring for, om værdierne kan holde i en by, som vedkommende mener, er i en overgangsfase fra landsby til middelby: ”Dette betyder, at kulturen forandrer sig fra, at den var et sted, hvor alle kendte hinanden, og hinandens små særheder og problemer - til at vi mere er en by, hvor vi har nok i os selv”.

Om socialt fællesskab

Foreningsliv og sammenhold bliver af de fleste borgere nævnt som noget, de er stolte af, og noget der går hånd i hånd. Der kommer hele tiden nye foreninger til. Jydefesten bliver nævnt af mange som et fælles socialt samlingspunkt for byen: ”Jydefesten er en af de store ting, der sker i byen - her kommer folk, der er flyttet fra byen, tilbage og mødes med gamle venner”.

Flere borger ytrer sig om forholdene omkring idræts- og kulturcenter, som skal kunne noget mere end idræt – de udtrykker, at det er vigtigt at forholdene er gode, men udtrykker også, at der er behov for andre ting at mødes om.

Borgere om social identitet

”Det bedste ved Sdr. Omme er befolkningens væremåde”

På idrætssiden er der mangel på halkapacitet, og en borger mener, at der køres alt for meget til omegnsbyernes. Nogle ytrer ønske om svømmehal. Forbedrede idrætsforhold bliver forbundet med mulighed for sundhedsfremme i Sdr. Omme.

Sammenhold bliver nævnt som en af grundstenene i Sdr. Omme gennem mange år. Men en borger udtrykker også bekymring omkring udviklingen; "Foreningslivet har de seneste år lidt en del under manglende forældreopbakning. Det er heller ikke blevet lettere af, at de offentlige tilskud er blevet mindre. Herunder egenbetaling til transport, når borgere og børn skal til aktiviteter i Grindsted".

Om institutioner og skole

Borgerne udtrykker tilfredshed med institutionernes tilbud. Skolens fysiske tilstand bliver der udtrykt utilfredshed med, men skolens tilbud til børnene bliver ikke kritiseret – børnene er glade for at gå i skole. Ligeledes er der en god dagpleje og børnehave.

Det bliver også nævnt, at køkkenet på plejecenteret ønskes bevaret - der er mange aktiviteter omkring køkkenet.

Om Netværk og aktiviteter

"Vi er rigtig gode til at stable projekter og aktiviteter på benene. Når der skal samles ind, er vi gode til at deltage i disse aktiviteter".

En nævner, at bestyrelserne består af "tordenskjolds soldater". Det er måske ikke så usædvanligt. Det, der bør arbejdes med, fortsætter den samme person, er at bevare den gode tilgang til byfesten, børneteater, udendørs koncerter, og så gøre kulturcentret til et sted, hvor der kan afholdes koncerter.

En nævner, at det er svært at skaffe ledere, alle er optaget af forskelligt foreningsarbejde. Man kommer let til at "bekæmpe" hinanden. Det er der flere, som giver udtryk for – her nævnes julearrangementerne som et eksempel.

En nævner, at ildsjælene bliver drænet. Men det er meget markant udtrykt af de fleste, at det gode sammenhold er det, der giver lysten til at kæmpe for sagerne.

En udtrykker sig særligt omkring netværk for unge kvinder i byen, som vedkommende mener, der er grobund for.

I forbindelse med skoleprojektet "Min drømmeby" blev der også foreslået et "unge-råd", som Landsbyrådet gerne vil hjælpe på vej.

På trods af, at de fleste mener, at der bakkes op omkring initiativer, udtrykker en borger: "Vi skal tage hinanden mere i hånden og sige til hinanden, at det er i dag vi skal gøre noget ved tingene".

Noget for unge er meget vigtigt!

"Ungdomsarbejdet er noget af det vigtigste, f.eks. at få et værested op at stå. Der skal være et større udbud for aktivering af de unge: café/spillested".

Flere nævner, at det er vigtigt at satse på den unge generation, og igen er der fokus på at få hal og ny skole op at stå. Der er ønske om et ungdomshus eller et sted til ungdommen.

Om udvikling og troen på fremtiden

Borgerne tror på, at et nyt skole- og kultur- og idrætscenter kunne gøre noget godt for byen. En borger mener: "Der er ingen tvivl om, at de ressourcer, som vi råder over, vil være bedst udnyttet i forbindelse med færdiggørelse af Kultur- og idrætscentret". En anden borger mener: "Der er ingen tvivl om, at en ny skole vil være med til at tiltrække en yngre og mere kvalificeret lærerstab. Det vil også være betydeligt lettere at tiltrække nye indbyggere".

Borgerne håber på, at flere får lyst til at flytte til Sdr. Omme.

Et styrket sammenhold og koordinering af byens mange kræfter skal medvirke til, at Sdr. Omme fortsat kan løfte store projekter.

Borgere om social identitet

"Ungdomsarbejdet er noget af det vigtigste, f.eks. at få et værested op at stå"

Borgere om social identitet

BORGERNES FORSLAG TIL MÅL <i>(resultat fra borgerinterviews)</i>	
Fællesskab	<ul style="list-style-type: none"> • Flere aktive grupper, en slags bykorps • At gymnastikken kan udvikle sig - samt bedre fysiske forhold omkring idrætstilbud
Skole og børnepasning	<ul style="list-style-type: none"> • Skole- og børnepasningstilbud ønskes bevaret
Aktiviteter og netværk	<ul style="list-style-type: none"> • Fokus på at skaffe ledere/frivillige til fremtidigt foreningsarbejde • Støtte til foreninger, som ønsker at komme i gang – f.eks. ungeråd, netværk af unge kvinder
Tilbud til unge	<ul style="list-style-type: none"> • Flere tilbud til unge • Erhvervene medvirker til de unges fritidsjob • Ungdomsskolen mere på banen med forskellige aktiviteter.

Eksempler på projekter i Sdr. Omme, som borgere og frivillige har taget initiativ til og medvirker i

Otium bussen

Sdr. Omme har en del tidligere ildsjæle og "fyrtårne", som nu er pensionister og nogle er på plejehjem. Kampånden hos de ældre blev tændt på ny, da der skulle samles ind til udskiftning af den gamle centerbus. Uden nogen form for offentlig støtte samlede gruppen 350.000 kr. på 3 måneder til en ny bus.

Støtte til biblioteket

Før årsskiftet 2010 meldte borgere sig frivilligt til at drive det lukningstruede bibliotek videre. Sdr. Omme ønsker at bevare biblioteket med placering i det nye idræts- og kulturcenter.

Borgere om Sdr. Ommes KULTUR identitet

Borgerne er stolte af et blomstrende foreningsliv. Der er stor opbakning til arrangementer i byen - f.eks. festival for indsamling til ny bus til ældre-centret. Jydefesten er et helt enestående samlingspunkt for byen, hvor tidligere og nuværende beboere mødes én gang om året. Sdr. Omme løfter i flok - det beviser borgerne ved, at de er gode til at hente midler til byen og gode til at gennemføre store projekter. Der er mange aktiviteter i byen, men borgerne er også opmærksomme på, at der skal være bredde i kultur-tilbuddene til alle generationer, og at foreningerne skal være bedre til at koordinere kræfterne omkring aktiviteterne.

Stærkt foreningsliv – "vi løfter i flok"

"Vi har stadig et stærkt og godt foreningsliv. Sdr. Omme har et stort udbud af fritidsaktiviteter - både sportsligt og kulturelt".

*"Vi løfter i flok -
Anlægspavillonen er et resultat af borgernes evne
til at løfte i flok"*

Idrætshallen nævnes som samlingspunktet for foreningslivet – og den højst prioriterede opgave i byen er i øjeblikket at få det nye idræts- og kulturcenter op at stå.

Jydefesten er byens "kit".

Jydefesten bliver igen og igen fremhævet: "Jydefesten er et af de kit, vi har – ikke ret mange byer har man, hvor folk der flyttet fra byen, vender hjem for at træffe gamle venner". En fremhæver festen som en lokal fest, der skal være for de, der bor i Sdr. Omme: "Det er selvfølgelig godt at festen bliver besøgt, men det skal være det, Sdr. Omme vil have".

Gode til at hente midler til byen

Sdr. Omme er god til at hente midler til byen til gavn for foreningernes projekter: "Den største succes er, at vi gode til at hente EU-midler byen til gavn for de forskellige foreningers projekter". Her fremhæves igen 'anlægget' som én af succeserne.

"Byen er godt med", men der er også behov for bredde i aktiviteter

Borgerne fortæller, at der er mange aktiviteter i byen: "Der er et godt udbud af forskellige aktiviteter. Byen er godt med"

Flere er opmærksomme på at tilbuddene kunne være bredere - f.eks. flere foredrag eller et sted for nye talenter, et spillested. Der er ønske om en musikskole - en borger mener, der må være gode lokaler på skolen.

En borger mener, at der mangler udbud til gruppen 20-30 år. "Udbuddet er i byen, men der kunne måske godt være et sted til mindre arrangementer".

En mener, at borgerne skal bruge mere energi på at informere hinanden om de aktiviteter, der er på kalenderen. Der skal opfordres til at benytte hjemmesiden f.eks. via en streamer til alle lokale biler, der siger: brug Sdr.Omme.dk

Kulturaktiviteter, mødesteder for unge er en mangelvare

Det fortælles, at de unge hænger ud i skoleskoven, hvor de bruger skovpavillonen. Der mangler mødesteder for unge – f.eks. netcafé. En borger peger på, at det er vigtigt at få skabt grundlaget for opførelsen af kulturhuset for at sikre muligheder for den unge generation, og dermed sikre fremtiden.

Biblioteket skal bevares

Sdr. Omme ønsker at bevare biblioteket. En har hørt, at udlånet på biblioteket er fordoblet siden biblioteket er flyttet i hallen.

Borgere
om kultur
identitet

*"Jydefesten er
byens kit"*

Om udvikling og troen på fremtiden

Kulturhus og Jydefest bliver nævnt som fremtidens kulturfyrtårne, og det frivillige initiativ vil stadig være i højsædet, men borgerne skal bliver bedre til at informere om og markedsføre aktiviteterne.

Flere nævner, at borgerne skal blive bedre til at informere. Det bliver nævnt, at Sdr. Omme også kan være kendt for de ting der ligger i baghaven - som nærhed til Legoland og Lalandia.

En borger udtrykker sin bekymring for, om der måske er for mange foreninger i Sdr. Omme, der overlapper hinanden. F. eks. har sportsforeningerne hver sin bestyrelse, som kæmper de samme "kampe". En anden borger foreslår, at Handelsforeningen og Håndværker- og Borgerforeningen slås sammen til en forening, så kræfterne bedre kan udnyttes.

Borgere om kulturidentitet

BORGERNES FORSLAG TIL MÅL <i>(resultat fra borgerinterviews)</i>	
Foreningsliv og netværk	<ul style="list-style-type: none">• Sikre stærkt foreningsliv, kulturelle arrangementer og events• Kulturhuset skal være med til at tiltrække nye til byen• Se på, om foreningslivets kræfter kan udnyttes bedre
Kultur for alle	<ul style="list-style-type: none">• Der skal være noget for alle• Der skal være et sted, hvor kulturen kan udvikle sig
Værdier, som Sdr. Omme skal være kendt for	<ul style="list-style-type: none">• Den mest blomstrende by• Sammenhold - og trække på samme hammel. Sdr. Omme skal være en by, der mht. vilje skal være dobbelt så stor, som den er• Alsidigt kulturliv for alle aldersgrupper• Jydefesten• Ny skole - nyt kulturcenter
Kulturliv for unge	<ul style="list-style-type: none">• Der skal gives mulighed for aktivt og alsidigt kulturliv for unge

Sønder Ommes foreninger

Sdr. Omme Idrætsforening, Sdr. Omme Tennis Klub, Sdr. Omme Badminton, Sdr. Omme Badminton Club, Sdr. Omme Landsbyråd, Sdr. Omme Rytterklub, Sdr. Omme Dartklub, Aktive Kvinder, Sdr. Omme MC, Sdr. Omme Løberne, De glade jyders fest, Sdr. Omme/ Filskov 4H, DDS Sdr. Omme, Sdr. Omme Billard Klub, Centerråd, Pensionistforening, Menighedsråd samt politiske foreninger.

Indsatsområder på kort og på langt sigt

Dette kapitel beskriver de indsatsområder, som borgerne mener, er vigtige for byens fremtidige udvikling. Landsbyrådet har med udgangspunkt i borgernes input prioriteret indsatserne.

3 overordnede temaer:

Som nævnt behandler Helhedsplanen 3 overordnede temaer:

1. Udvikling af by og omgivelser – fysiske forhold
2. Udvikling af sociale forhold
3. Udvikling af kulturen

Med udgangspunkt i interviewene og prioriteringerne på borgerworkshoppen har Landsbyrådet valgt at pege på en række indsatser inden for de tre temaer, som man vil arbejde med på kort og på længere sigt. Temaer og indsatser er prioriteret i skemaet nedenfor. 5 Indsatser er blevet prioriteret som hovedindsatser, der enten er igangværende eller kan igangsættes NU:

- **Renovering/Ny skole**
- **Idræts- og kulturcenter**
- **Natur- og stiprojekter**
- **De ældre**
- **Erhverv og detailhandel**

IND- SATSER

PRIORITERINGER:

Prioritet 1 er givet til allerede igangværende indsatser eller indsatser som ønskes igangsat NU.

Prioritet 2 søges igangsat inden for det næste år.

Prioriteten 3 gives til indsatser, som er vigtige for byens samlede udvikling, men som der ikke kan skabes ressourcemæssig opbakning til i øjeblikket

	10 TEMAER	FORSLAG TIL INDSATSER	PRIORITERING
DET SOCIALE	De ældre	Arbejde for at bevare lokal pleje og omsorg for alle ældre og bevare center og køkkenfunktioner	1
	Tiltrække nye borgere	Gøre Sdr. Omme kendt som en levende by (markedsføring) Markedsføre byggegrunde	2
	De unge	Etablere ungeråd Tilbud til unge	3
KULTUREN OG FRITIDEN	Idræts- og kulturcenter Kulturtilbud til alle	Idræts- og kulturcenter opføres, og der skal arbejdes for mange og brede tilbud og plads til de unge	1
	Foreningsliv – koordinering af indsatserne	Koordinering af indsatser Fælles aktivitetskalender	3
BYEN OG OMGIELSER	Nyt liv i gamle bygninger	Renovering/ny skole	2
DET FYSISKE	Natur- og stiprojekter	Realisering af en totalplan for stisystemer Arbejde for at gennemføre Juellingsholm mølleprojektet	1
	Erhverv og detailhandel	Etablere erhvervsforum	1
	Trafikken Sikker trafik Kollektiv trafik	Forbindelse med omverdenen i samarbejde med andre landsbyer (kollektiv trafik)	2
	Forskønnelse af hovedgaden	Ingen konkret indsats foreslået p.t.	3

Prioriterede indsatser inden for de tre temaer:

Udvikling af by og omgivelser

Forslag til indsatser:

- **Renovering/ny skole**
- **Realisering af en totalplan for stisystemer**
- **Mølleprojektet (Juellingsholm mølle)**
- **Etablering af erhvervsforum**
- **Forbindelse til omverdenen – kollektiv trafik**
- **Forskønnelse af hovedgaden**

Renovering/ny skole

Borgerne har fokus på skolebygningens standard, der betragtes som dårlig. Skolen betragtes som et af byens stærkeste aktiver - også som muligt samlingssted for forældre og børn omkring aktiviteter. Landsbyrådet vil gerne forberede en dialog med borgere og kommune om, hvordan sagen kan gribes an. Der er stor interesse for indsatsen, der bliver nedsat en interessegruppe.

Realisering af en totalplan for stisystemer

Natur og stier er højt prioriteret, som dét Sdr. Omme vil sælge sig på over for omverdenen. Sdr. Omme har mest stiareal pr. indbygger, og byen har været utrolig dygtig til at få midler til realisering af stiprojekter, men der er stadig et stykke vej til, at stierne er forbundet, og derfor ønsker borgerne først og fremmest at få udarbejdet en overordnet totalplan for stisystemerne omkring Sdr. Omme. Der skal tages hensyn til naturbeskyttelse og miljølovgivning.

Mølleprojektet – Juellingsholm mølle

For at sætte fokus på Sdr. Ommes historie, vil Sdr. Omme gerne bevare Juellingsholm vandmølle, som også vil være en attraktion for turister. Projektet blev søsat efter borgerworkshoppen, og Billund Museum er involveret i drøftelserne om, hvordan projektet kan gribes an. Der er en række forhold, som skal undersøges, inden projektet kan søsættes, bl.a. vandindvindingsstilladelse til genopretning af 300 m å. Der er allerede ansøgt herom. Skov- og Naturstyrelsen har bevilget midler til genopretning af åløb, og i forbindelse med genopretningen skal den gamle sluse sættes i stand. Turbinen er en af de få turbiner, der er tilbage i Danmark. Projektet vil både bidrage til bevarelsen af en kulturperle i Sdr. Omme og til naturgenopretning.

Se handleplan bilag 1

Etablering af erhvervsforum

Sdr. Omme skal blive god til at fortælle omgivelserne om dens erhverv og det markante fortrin landsbyen har med store erhverv. Borgere er interesserede i at arbejde for dette og i at fremme vilkårene for både eksisterende erhverv eller nye, der måtte komme til byen. Initiativgruppen ønsker at etablere et forum for erhvervsdrivende, hvor man kan mødes og udveksle erfaringer, viden og ressourcer.

Sdr. Omme ønsker at kunne stille lokaler til rådighed til spirende industrier – lokaliteter, hvor man kan få afprøvet sin idé. Sdr. Omme ønsker, at et erhvervsforum kunne samarbejde med kommunen om udvikling af gode forudsætninger for erhvervslivet i Sdr. Omme.

Forbindelse til omverdenen – kollektiv trafik

Borgerne har den oplevelse, at behovet for at komme ud stiger, men mulighederne falder. Især er det et problem for de ældre, som ikke længere kører bil. Den dårlige kollektive trafikforsyning er en af årsagerne til, at de ældre oplever en ringere livskvalitet. Borgerne ønsker sig en shuttlebus med timedrift. Man forestiller sig at kunne samarbejde med de andre landsbyer i kommunen og omegnsbyer uden for

IND-
SATSER

kommunen for at få sat nogle initiativer i værk over for region og kommune. Første skridt er at nedsætte en initiativgruppe.

Forskønnelse af hovedgaden

Der er i borgerinterviewene udtrykt et stort ønske om forskønnelse af hovedgaden - ønsket er til stede hos både voksne og børn. Børnene drømmer om en mere livlig hovedgade. Der er endnu ikke drøftet konkrete muligheder for handling. Dog er borgerne blevet opmærksomme på (efter bidrag fra museumsinspektør John Rendboe om byens arkitektoniske kvaliteter), at når der skal foretages fysiske indgreb, skal det ske med ydmyghed over for den bygningskultur, som er til stede i byen.

IND- SATSER

Forslag til handlinger på kort sigt:

- *Etablere interessegruppe omkring renovering af skolen*
- *Udarbejde en overordnet totalplan for stisystemer*
- *Formidle sturter, naturoplevelser og historiefortælling på hjemmesiden*
- *Etablere projektgruppe omkring mølleprojektet (er i gang) - og indhente nødvendige tilladelser*
- *Starte et erhvervsforum*
- *Starte initiativgruppe til samarbejde med øvrige lokalsamfund om bedre kollektiv trafikbetjening*

Forslag til handlinger på længere sigt:

- *I forbindelse med etablering af stisystemer indtænkes løbende: miljøhensyn, naturvejledning, trafiksikkerhed, cykelruter, turisttilbud som lystfiskeri, geotracking, etablering af chelter, m.v.)*
- *Finde lokaler til spirende industrier, iværksættere*
- *Samarbejde med omegnsbyer, kommune, region om udvikling af den kollektive trafik*
- *Initiativer til forskønnelse af hovedgaden med respekt for den bygningskultur, som er til stede. Viden om byens bygningskultur og historie må indhentes og formidles*

Udvikling af sociale forhold

Forslag til indsatser:

- **Bevarelse af lokal pleje og omsorg for ældre**
- **Tiltrække nye borgere – markedsføring af Sdr. Omme**
- **Ungeråd og tilbud til unge**

Bevarelse af lokal pleje og omsorg for ældre

Borgerne ønsker at bevare lokal pleje- og omsorg for ældre både i eget hjem og på Omme Centret. Borgerne i Sdr. Omme bakker op om ønsket om at sikre ældre i Sdr. Omme gode levevilkår og om at bevare arbejdspladser i byen. På baggrund af borgerworkshoppen ønskes der igangsat et samarbejde mellem Centerråd og Pensionistforening om at komme i dialog med kommunen.

Tiltrække nye borgere – markedsføring af Sdr. Omme

Sdr. Omme skal gøres kendt som en levende by, og der skal gøres en indsats for markedsføring af grunde. Der er et stærkt ønske om at få Møllegrunden bebygget. Der skal samarbejdes med ejendomsmæglerne og dagspressen, og hjemmesiden skal bruges mere aktivt til at "sælge" Sdr. Omme.

IND- SATSER

Tilbud til unge

Landsbyrådet betragter det som uhyre vigtigt, at unge bliver inddraget i fællesskabet omkring udvikling af byen. Landsbyrådet vil overveje, hvordan unge kan inddrages bedst muligt. Dannelsen af et ungeråd har været på tale, men hvordan det kan etableres, så det passer ind i de unges verden og dagligdag, er ikke afklaret. Landsbyrådet efterlyser både unge og interessenter omkring unge, som vil bidrage til etablering af ungeinitiativer, som giver god mening for de unge og lyst til at bidrage til udviklingen af en by, der også har interessante tilbud for ældre.

Foreløbig går Landsbyrådet og borgernes ressourcer i forhold til de unge på at få integreret de unge som brugere af det nye idræts- og kulturcenter.

Forslag til handlinger på kort sigt:

- *Dialog med kommunen om decentralisering af pleje og omsorg for ældre i Sdr. Omme i fremtiden*
- *Etablering af interessentgruppe omkring bosætning og markedsføring af Sdr. Omme*
- *Ungeinteresser inddrages i kulturcentret*

Forslag til handlinger på længere sigt:

- *Søsatte initiativer til bedre markedsføring af Sdr. Omme*
- *Etablere ungeråd eller ungeforum – inddrage unge i fællesskabet om byens udvikling*

Udvikling af kulturen

Forslag til indsatser:

- **Idræts- og kulturcenter og kulturtilbud til alle**
- **Foreningsliv – koordinering og fælles aktivitetskalender**

Realisering af Idræts- og kulturcenter og kulturtilbud til alle

Hovedprojektet i Sdr. Omme i 2011-2013 er realisering af Idræts- og kulturcentret. Mange borgere og stort set alle foreninger er involveret i projektet. Projektet skal gøres klar til, at spaden kan sættes i jorden 2012. Huset forventes at stå klar i 2013. Ud over selve den fysiske gennemførelse er udfordringen at få afstemt alle brugergruppernes interesser i forhold til brugen af huset. Halbestyrelsen er primus motor sammen med de aktive borgere og foreninger, og der er allerede nedsat forskellige arbejds- og brugergrupper, som skal sikre, at tilbuddene bliver så brede som mulige, og også at de unge får plads i huset. Det forudsættes, at huset bliver suppleret med:

- Bibliotek
- Ungdomsklub
- Teater og musik
- Ældreidræt
- Motionsklub
- Samværsdage for dagplejen
- Div. nye idrætsaktiviteter
- Private fester
- Mødelokaler

Se handleplan bilag 1

IND- SATSER

Foreningsliv – koordinering og fælles aktivitetskalender

Foreningerne har et fælles ønske om, at der kan samarbejdes bedre om koordinering af aktiviteter. Et af de konkrete ønsker er en fælles aktivitetskalender. I første omgang skal det konkretiseres, hvad foreningerne kan samarbejde om, og hvordan foreningerne kan koordinere bedre. Landbyrådet forventes at være initiativtagere. Selvom opgaven betragtes som vigtig, har både Landsbyråd og foreningerne bundet rigelige ressourcer i bidraget til og samarbejdet omkring Idræts- og kulturcentret i nærmeste fremtid.

Forslag til handlinger på kort sigt:

Fritids- og kulturcenter:

- *Finansiering på plads efterår 2011*
- *Myndighedsbehandling på plads 2011*
- *Byggestart 2012*
- *Foreninger etablerer fælles aktivitetskalender*

Forslag til handlinger på længere sigt:

• **Fritids- og kulturcenter:**

- *Indvielse 2013*
- *Foreningerne – samarbejde og koordinering af aktiviteter*

SØNDER OMME IDRÆTSCENTER

Forslag til ombygning og udvidelse | 21. juni 2010

H. Lindquist arkitekter

BILAG 1: Eksempler handleplaner

BILAG 1 HANDLE- PLANER

I dette afsnit præsenterer vi to eksempler på handlingsplaner, som er udarbejdet for to af de indsatser, som har høj prioritet. Der skal udarbejdes handleplaner for alle indsatser, som sættes i gang.

Landsbyrådet arbejder med skabelonen nedenfor, som skal sikre at man forholder sig til 5 væsentlige punkter, når man beskriver sin indsats og handling.

1. at formålet med indsatsen bliver præciseret - **HVORFOR** vil vi arbejde med indsatsen?
2. at strategien bliver beskrevet - **HVORDAN** vil vi arbejde med indsatsen?
3. at vi får identificeret, hvad vi har at gøre godt med - **HVILKE RESSOURCER** har vi?
4. at resultatet og den forventede effekt af indsatsen beskrives - **RESULTAT/EFFEKT**
5. at vi får lavet en **TIDSPLAN**

HANDLEPLAN IDRÆTSHALLEN		
MÅL	STRATEGI	
HVAD VIL VI? HVORFOR? FOR HVEM?	HVORDAN?	HVEM DELTAGER? HVAD HAR VI AT GØRE GODT MED?
<p>Om- og tilbygning af Sdr. Omme Idrætscenter</p> <p>Modernisering, for at vi kan få en ramme, hvor alle byens borgere kan samles og udfolde aktiviteter og samvær.</p> <p>Der skal være plads til nye aktiviteter for byens borgere - fra dagplejebørn til pensionister.</p>	<p>Forskellige personer - (ildsjæle) fra Sdr. Omme Idrætsforening - fik idéen og lavede de første tegninger for 8-10 år siden.</p> <p>Efterhånden er projektet overtaget og videreudviklet af en halbestyrelse.</p> <p>Der er udarbejdet råskitse af et arkitektfirma.</p> <p>Vi skal finde ud af, hvordan brugerne inddrages i fremtiden.</p> <p>Der er allerede nedsat arbejdsgrupper, men huset er for alle byens borgere - og nye brugere kan komme til. Der kan blive behov for at nedsætte nye grupper i fremtiden.</p>	<p>Halbestyrelsen er primus motor sammen med aktive borgere og foreninger. Hallens øverste myndighed er repræsentantskabet, som består af deltagere fra stort set alle foreninger i Sdr. Omme - også brugergruppen er involveret</p> <p>Ressourcer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Frivillig arbejdskraft - der er nedsat forskellige arbejdsgrupper som • Pressegruppe • PR gruppe • Indsamlingsgruppe • Arrangementsgruppe • Nedbrydningsgruppe (det gamle svømmebad) • Fondsgruppe (ansøgninger til fonde) • Flere grupper nedsættes ved behov. <p>Økonomi:</p> <p>Projektet er beregnet til 18 mio. kr., Hvoraf ca. 15 mio. kr. enten er indsamlet eller til rådighed via tilsagn fra virksomheder, Billund Kommune samt tilladelse til optagelse af realkreditlån.</p>

Bilag 1

HANDLE- PLANER

Udviklingen af Sønder Omme kan ses som et fornyelsestræ

1. Vi ser på lokale behov og ønsker
2. Vi samarbejder om at skabe vision og sætte mål
3. Vi laver strategien for, hvordan vi vil arbejde os frem mod målene
4. Vi prioriterer og igangsætter konkrete indsatser

Landsbyrådets bud på indsatser og handlingsplaner skal således bidrage til at opfylde den vision og de mål, vi har sat os for Sdr. Ommes udvikling

RESULTAT/EFFEKT	TIDSPLAN
<p>HVAD ER RESULTATET? EFFEKTEN?</p>	<p>HVORNÅR SKAL VI HA' NÅET HVAD?</p>
<p>Bred vifte af aktiviteter samlet på et sted</p> <p>Produktet bliver alle nuværende aktiviteter, samt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bibliotek • Ungdomsklub • Teater og musik • Ældreidræt • Motionsklub • Samværsdage for dagplejen • Div. nye idrætsaktiviteter • Private fester • Mødelokaler <p>Effekten af, at mange aktiviteter samlet på et sted, skal give byen en mærkbar synergieffekt.</p> <p>Endvidere skal effekten af konceptet give større økonomiske muligheder for bedre driftsudnyttelse.</p> <p>Projektet bliver et vigtigt element for folkesundheden – fysisk og mentalt</p>	<p>Finansiering skal være på plads i efteråret 2011.</p> <p>Aftaler, som omfatter andre myndigheder, skal være på plads inden sommer 2011.</p> <p>Efterår 2011: Udlicitering</p> <p>Foråret 2012: Byggeri startes</p> <p>Foråret 2013: Byggeri færdigt og indvielse.</p>

I HANDLINGSPLANEN VURDERER VI, HVILKE RESSOURCER VI HAR AT GØRE GODT MED, NÅR VI VIL GENNEMFØRE HANDLINGEN

På workshopen den 25. april 2009 så vi på 3 typer af ressourcer, som er til rådighed i lokalområdet.

DE GRØNNE er primære ressourcer, der findes i lokalområdet, og som man selv råder over og umiddelbart kan involvere:

F.eks. den enkelte borger, en forening eller interessegruppe, et fællesareal, kirken, lokale forretninger, lokale erhvervsdrivende, skoleinspektøren som privatperson

DE GULE er sekundære ressourcer, der findes i lokalområdet, men som kræver godkendelse fra eksterne parter:

F.eks. skolen, offentlige anlæg, biblioteket, kommunalt ansatte, museumsinspektøren

DE RØDE – potentielle ressourcer, er ressourcer der befinder sig uden for området:

F.eks. en forening eller ressourcer i et andet lokalområde, som man samarbejder med, kommunen, fonde, virksomheder uden for lokalområdet, landsdækkende foreninger

HANDLEPLAN NATURPROJEKT – JUELLINGSHOLM MØLLE		
MÅL	STRATEGI	
HVAD VIL VI? HVORFOR? FOR HVEM?	HVORDAN?	HVEM DELTAGER? HVAD HAR VI AT GØRE GODT MED?
<p>Vi vil bevare Juellingsholm Møllen som attraktion.</p> <p>Turbinen er en af de få bevarede turbiner i Danmark.</p> <p>For at bevare og fortælle historien om møllen.</p> <p>Til glæde for byen og for turismen.</p>	<p>Der skal udføres en projektbeskrivelse omkring renovering af vandmøllen og naturgenopretning.</p> <p>Projektet omfatter:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Renovering af mølle • Renovering af turbiner • Naturgenopretning - åløb <p>Skov- og Naturstyrelsen har allerede bevilget penge til genopretning af åløb. I den forbindelse skal sluserne renoveres.</p> <p>Midler til renovering af mølle skal ansøges.</p> <p>Div. myndigheder skal søges om tilladelser. Der er allerede søgt om tilladelse til vandindvinding.</p>	<p>Ejerne af vandmøllen er tovholder for projektgruppen.</p> <p>Skov- og Naturstyrelsen og Billund Museum er allerede involveret i samarbejdet.</p> <p>Følgende inddrages:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lodsejere • Skov- og Naturstyrelsen (er involveret) • Landsbyrådet (er involveret) • Landskabsarkitekt. • Billund Museum (er involveret) • PR-medarbejder. <p>I øvrigt omfatter projektet:</p> <p>Selve møllen Turbinen Historisk attraktion Sdr. Omme Elværk</p>

Bilag 1 HANDLE- PLANER

RESSOURCER - RØD - GUL - GRØN		
Når I skal i gang med projektet, hvilke ressourcer skal I så have fat i? Og hvilke ressourcer er I selv herre over i Sønder Omme (grønne)?		
<p>GRØN</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lokale erhvervsdrivende - Borgere- & Erhvervsforening - Landsbyråd - "Jord" - Nye iværksættere - Eksisterende bygninger 	<p>GUL</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pengeinvestorer - Pengeinstitutter - Private investorer - Billund Erhvervsfremme - "Jord" - Nye iværksættere - Eksisterende lokaler 	<p>RØD</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fonde - "Jord" - Nye iværksættere

Der bliver kortlagt grønne, gule og røde ressourcer på borgerworkshoppen

RESULTAT / EFFEKT	TIDSPLAN
<p>HVAD ER RESULTATET? EFFEKTEN?</p>	<p>HVORNÅR SKAL VI HA' NÅET HVAD?</p>
<p>Resultat: Projektet giver resultat på 2 områder:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. En historisk vandmølle, der producerer el, i drift 2. Natur genopretning <p>Effekt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • En turistattraktion • 300 m. ekstra å • En fantastisk historisk perle • Flere turister til området. 	<p>Projektbeskrivelsen på plads inden sommer.</p> <p>Vandindvindingstilladelse inden sommer. Tilladelsen er en betingelse for at realisere projektet.</p> <p>Herefter ansøges om midler til renovering af møllen.</p>